

Investigation of the Role of History in Border Insecurities (Case: Colonization in the Horn of Africa)

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Mirzaei Tabar M.*¹ PhD

How to cite this article

Mirzaei Tabar M. Investigation of the Role of History in Border Insecurities (Case: Colonization in the Horn of Africa). Political Spatial Planning. 2020;2(1):33-40.

ABSTRACT

The Horn of Africa includes four countries: Somalia, Ethiopia, Eritrea, and Djibouti. One of the problems in this region is the border and territorial conflicts and its insecurities in the border areas of the countries. Various factors are effective in creating this instability and border insecurity that history, historical mentalities, and the role of colonial history are significant. This research is a descriptive-analytical study that uses library resources to investigate the role of history in creating border insecurity with a case study of the role of colonialism in border insecurity in the Horn of Africa. The dependent variable of the research is border insecurity and independent variables are history, colonial history, and the Horn of Africa region. The main question is what is the role of history and historical changes in creating border insecurity in the Horn of Africa? In the Horn of Africa, the most important border conflicts and insecurities include border clashes between Ethiopia and Eritrea, Djibouti and Eritrea, and the insecurity has been caused by ethnic and tribal conflicts in the Somalia-Kenya border areas. Results show that the history, colonial history, and actions of the colonial powers in drawing the borders of the countries, especially in the Horn of Africa region, which is based on colonial interests and not local interests, it has played an important role in border disputes between countries and instability and insecurity in border areas.

Keywords History, Colonialism, Insecurity, The Horn of Africa

¹Geopolitical Department, African Studies Center, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Jalale Ale Ahmad, Nasr, Tehran, Iran. Postal code: 139-14115
Phone: +98 (21) 82884698
Fax: -
m.mirzaeitabar@modares.ac.ir

Article History

Received: June 15, 2020

Accepted: July 6, 2020

ePublished: October 4, 2020

CITATION LINKS

[1] Issues of Asian and African countries [2] Postmodern cultural domination [3] Principles and concepts of geopolitics [4] The history of diplomacy and international relation from westphalia to today [5] The foundations of political geography [6] The preincipals of sociopolitical studies [7] Management of organizational behavior (concepts, theories and applications) [8] The Horn of Africa and national security of Iran [9] Somalia [10] Ethiopia country handbook [11] Ethiopia (modern world nations series) [12] Beyond the fragile peace between Ethiopia and Eritrea: Averting new war [13] The Eritrea-Djibouti border dispute [14] Djibouti country handbook: A field-ready reference publication [15] Ethiopian-Eritrean conflict: Security implications for the Horn of Africa [16] Conflict barometer 2008, Crises-Wars-Coups d'Etat Negotiations-Mediations-Peace Settlements [17] Kenya-Somalia border conflict analysis [18] Rainfall & migration: Somali-Kenyan conflict [19] Public administration: Understanding management, politics, and law in the public sector (Random house series in political science) [20] Does conflict explain Ethiopia's backwardness? Yes! and significantly [21] Ethiopia and Eritrea: War or peace? [22] The causes of return to conflict and the geopolitical dynamics in the Horn of Africa: The Eritrean-Ethiopian border conflict [23] History, historical arguments and the Ethio-Eritrean conflict: between xenophobic approaches and an ideology of unity [24] The management of border disputes in African regional subsystems: Comparing west Africa and the Horn of Africa [25] Monitoring border conflict with satellite imagery: Djibouti and Eritrea-2008 [26] The rise of a mediated state in northern Kenya: The Wajir story and its implications for state-building [27] Addressing Kenya-Somalia conflict and counter terrorism strategies, Africa at LSE blog [28] Pattern of recognizing geopolitical crises (with emphasis on Karabakh crisis)

بررسی نقش تاریخ در ناامنی‌های مرزی (مورد: استعمار در منطقه شاخ آفریقا)

میثم میرزائی‌تبار^{*} PhD

گروه ژئوپلیتیک، مرکز مطالعات آفریقا، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

منطقه شاخ آفریقا چهار کشور سومالی، اتیوپی، اریتره و جیبوتی را شامل می‌شود. یکی از مسائل موجود در این منطقه، منازعات مرزی و سرزمینی و ناامنی‌های ناشی از آن در مناطق مرزی کشورها است. در وقوع این بی‌ثباتی و ناامنی‌های مرزی، عوامل مختلفی تاثیرگذار است که در میان آنها تاریخ، ذهنیت‌های تاریخی و نقش تاریخ استعماری حاکم قابل توجه است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است که با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای، در پی بررسی و ارزیابی نقش تاریخ در وقوع ناامنی‌های مرزی با مطالعه موردی نقش استعمار در ناامنی‌های مرزی شاخ آفریقا است. متغیر وابسته پژوهش، ناامنی‌های مرزی و متغیرهای مستقل، تاریخ، تاریخ استعماری و منطقه شاخ آفریقا است. سؤال اصلی این است که مولفه تاریخ و تحولات تاریخی چه نقشی در وقوع ناامنی‌های مرزی در منطقه شاخ آفریقا دارد؟ در شاخ آفریقا مهم‌ترین منازعات و ناامنی‌های مرزی شامل درگیری‌های مرزی میان اتیوپی و اریتره، جیبوتی و اریتره، و ناامنی ناشی از منازعات اقوام و قبایل در مناطق مرزی سومالی و کنیا بوده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مولفه تاریخ، تاریخ استعماری و اقدامات کشورهای استعمارگر در ترسیم مرزهای میان کشورها خصوصاً در شاخ آفریقا (که بر اساس منافع استعماری انجام شده و مصالح و منافع محلی شهروندان در نظر گرفته نشده است)، نقش مهمی در شکل‌دادن به منازعات مرزی میان کشورها و ایجاد بی‌ثباتی و ناامنی در مناطق مرزی داشته است.

کلیدواژه‌ها: تاریخ، استعمار، ناامنی، منطقه شاخ آفریقا

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۱۶

^{*}نویسنده مسئول: m.mirzaeitabar@modares.ac.ir

عامل ثبات و تامین امنیت مرزی بوده و هر جا که با اختلاف و ادعای سرزمینی میان دو طرف همراه شده، بی‌ثباتی و ناامنی در منطقه مرزی را در پی داشته است. در واقع، یکی از علل ریشه‌ای وقوع ناامنی و درگیری‌های مرزی در سطح و مقیاس ملی میان کشورها، موضوع ادعاها و اختلافات تاریخی و سنتی میان ملت‌های ساکن در فضای سرزمینی کشورها و گروه‌های اجتماعی است. در همین چارچوب، دوران استعمارگری کشورهای اروپایی در سایر مناطق و قاره‌های جهان، یادآور دورانی از تحولات تاریخی سلطه‌گرانه و استبدادی است که یکی از برآیندهای آن، ایجاد مرزها بدون درنظرگرفتن منافع و مصالح محلی و تنها درنظرگرفتن منافع استعمارگران بوده است.

آفریقا یکی از قاره‌هایی است که بیشترین تاثیر را از تاریخ استعماری پذیرفته است که یکی از جوانب تاثیر، موضوع مرزبندی‌ها میان کشورها است. ناامنی و بی‌ثباتی مرزی پدیده‌ای شایع در مناطق مرزی کشورهای شاخ آفریقا است. این پژوهش درصدد است تا با بررسی ناامنی و ناآرامی‌های مرزی در کشورهای شاخ آفریقا، نقش تاریخ و تحولات تاریخی استعماری در وقوع این ناامنی‌ها را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد.

ابزار و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است که با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و الکترونیکی شامل مقاله، کتاب، گزارش‌های علمی معتبر و غیره به انجام رسیده است. متغیر وابسته پژوهش، ناامنی‌های مرزی و متغیرهای مستقل، تاریخ، تاریخ استعماری و منطقه شاخ آفریقا است. سؤال اصلی این است که مولفه تاریخ و تحولات تاریخی چه نقشی در وقوع ناامنی‌های مرزی در منطقه شاخ آفریقا دارد؟

مبانی نظری پژوهش

استعمار و تاریخ استعماری: درباره استعمار، تاکنون تعاریفی مختلفی ارائه شده است. در نگاهی کلی و مرسوم در ادبیات علمی و سیاسی، «استعمار رژیم سیاسی و اقتصادی است که در یک سرزمین یا کشور، از طرف یک (یا چند) دولت خارجی، برقرار می‌شود و از این رهگذر، دولت (یا دولت‌های) خارجی، نظامی را در آن سرزمین مستقر می‌سازند که بدون رضایت مردم از خارج بر آنان تحمیل شده و هدف اصلی آن تامین منافع خارجی‌ان و عمال آنان است»^[۱]. در استعمار، قدرت سلطه‌گر در مستعمره حضور فیزیکی پیدا می‌کند. رابطه استعماری زمانی به‌وجود می‌آید که مردم بومی، هر چند با ناآرامی، به‌گونه‌ای با افراد ناخوانده در کنار هم زندگی کنند. بدیهی است که در این خصوص حقوق سیاسی و وضعیت افراد بومی در هاله‌ای از ابهام خواهد بود^[۲].

تاریخ یا دوره استعماری در موضوع سنتی آن به دوره‌ای گفته می‌شود که قدرت‌های اروپایی، ملت‌ها و سرزمین‌های زیادی را در آفریقا، آسیا و آمریکا به زیر سلطه مستقیم خود کشیدند و مدت‌ها

مقدمه

مرزهای سیاسی، خطوط جداکننده واحدهای سیاسی-فضایی از یکدیگر هستند. شیوه تعیین خطوط مرزی به تناسب شرایط و به روش‌های مختلف به انجام می‌رسد. مهم‌ترین واحدهای سیاسی-فضایی، کشورها هستند که حاکمان و مدیران آن برای مشخص و متمایزکردن محدوده حاکمیتی خود از سرزمین‌های همسایه و اعمال مدیریت سیاسی بر فضای سرزمینی، از مرزها استفاده می‌کنند. عوامل مختلفی بر مرزبندی‌های میان کشورها و سرزمین‌ها تاثیرگذار هستند. شیوه مرزبندی‌ها و نوع مرزگذاری‌ها هم عاملی برای ایجاد ثبات و امنیت در مناطق مرزی کشورها بوده و هم مولفه‌ای تنش‌زا، بی‌ثبات‌ساز و ناامن‌کننده در فضاهای جغرافیایی مرزی محسوب می‌شوند.

تاریخ و تحولات و ادعاهای تاریخی یکی از عوامل موثر در ایجاد مرزبندی‌های سیاسی میان واحدهای سیاسی-فضایی خصوصاً کشورها بوده است. این عامل در صورتی که میان طرفین و دو سوی مرزهای واحدهای سیاسی همراه با اجماع و اتفاق نظر باشد،

سیستم تضمین‌کننده موجودیت و نیازهای فردی و جمعی انسان ازجمله خود امنیت، به‌نحوی که مانع از ایجاد نگرانی و ترس شود^[7]. وقوع هر اتفاق و فرآیندی مخالف روند امنیت، با عنوان ناامنی یا عدم امنیت معرفی می‌شود.

منطقه شاخ آفریقا: شاخ آفریقا عنوانی برای معرفی منطقه‌ای واقع در شرق قاره آفریقا است. منطقه‌ای که از شرق و جنوب شرقی به اقیانوس هند، از شمال به خلیج عدن و از شمال شرقی به دریای سیاه محدود می‌شود^[8]. شاخ آفریقا چهار کشور سومالی، اتیوپی، اریتره و جیبوتی را در بر می‌گیرد^[9].

یافته‌ها

تاریخچه ناامنی‌های مرزی در منطقه شاخ آفریقا

ناآرامی‌ها و ناامنی‌های مرزی در منطقه شاخ آفریقا در دهه‌ها و سال‌های اخیر شامل ناامنی در مناطق مرزی اتیوپی و اریتره، جیبوتی و اریتره و سومالی و کنیا بوده است.

ناامنی‌های مرزی اتیوپی و اریتره: پس از استقلال اریتره در سال ۱۹۹۳ میلادی، حکومت اتیوپی نسبت به مناطقی از این کشور در شهر بادمه و زالامبسا ادعای مالکیت کرد. تداوم اختلافات، منجر به جنگ مرزی دو کشور در سال ۱۹۹۸ میلادی شد که با گذشت دو سال و نیم و با نظارت سازمان ملل متحد، درگیری و ناامنی‌ها پایان گرفت^[10]؛ البته مناقشات بر سر مرز تا حداقل دو سال گذشته همچنان ادامه داشت. جنگی که در سال ۱۹۹۸ میلادی آغاز شد با وارد آمدن لطمات اقتصادی سنگین به اتیوپی همراه بود و تعداد کشته‌های این کشور نیز بین ۷۰ هزار تا ۱۲۰ هزار نظامی و غیرنظامی تخمین زده شد^[11]. بر اساس برآوردهای دیگر، در این جنگ حدود ۱۰۰ هزار نفر کشته، یک میلیون نفر آواره و یک نسل از فرصت‌های توسعه محروم شدند. پس از یک دوره مذاکرات بی‌نتیجه، اتیوپی در ماه می ۲۰۰۰ میلادی با حمله به اریتره، این کشور را مجبور به عقب‌نشینی از مناطق تصرف‌شده سال ۱۹۹۸ میلادی کرد. پس از این حمله، در ماه ژوئن آتش‌بس انجام شد و سپس در ماه دسامبر با میانجی‌گری الجزایر، طرفین توافق بین‌المللی را به امضا رساندند^[12]. در سال‌های گذشته، همچنان درگیری و ناامنی در مرزهای اتیوپی و اریتره تداوم داشت اما در ۱۶ سپتامبر ۲۰۱۸ میلادی توافق صلحی میان دو کشور به امضا رسید.

ناامنی‌ها در مرزهای جیبوتی و اریتره: اریتره و جیبوتی تقریباً ۱۱۰ کیلومتر طول مرز مشترک دارند. در آوریل ۱۹۹۶، ناآرامی مرزی دو کشور تا وقوع جنگ پیش رفت. در این سال، جیبوتی مدعی شد که اریتره روستای مرزی رأس دومیرا را مورد اصابت خمپاره قرار داده است و گزارش‌هایی نیز مبنی بر تلاش اریتره برای تعلیق نقشه مرزی دو کشور و ترسیم یک‌جانبه مجدد مرز و الحاق منطقه مورد مناقشه دو کشور به خود منتشر شد؛ اما با تکذیب این رخدادها توسط اریتره، از وقوع جنگ جلوگیری شد^[13]. با وجود این، تنش در روابط جیبوتی و اریتره پس از جنگ اریتره و اتیوپی در سال ۱۹۹۸ آغاز شد. اتیوپی از بندر جیبوتی برای حمله به اریتره

بر آنها فرمان راندند و منابع آنها را مورد بهره‌برداری قرار دادند^[3]. این جریان توسعه‌طلبی از قرن شانزدهم میلادی شروع شد، در قرن هفدهم و هیجدهم با آهنگ ملایم‌تری ادامه یافت و در نیمه دوم قرن نوزدهم شدت بی‌سابقه‌ای به خود گرفت^[4]. دوره استعمار قدرت‌های اروپایی بر سایر فضاهای جغرافیایی تا اواسط قرن بیستم ادامه داشت^[3].

مرز: خطوط مرزی، خطوطی اعتباری و قراردادی هستند که به‌منظور تحدید حدود یک واحد سیاسی روی زمین مشخص می‌شوند^[5]. کارکردهای مرز و به‌طور خاص مرزهای بین‌المللی به شرح زیر است:

- جداکنندگی: مرزها، بین دو نظام سیاسی، دو حاکمیت، دو فرهنگ و دو ملت جدایی می‌اندازند.
- یکپارچگی: مرزها، سازنده چارچوب و فضایی هستند که افراد ملت درون آن آمیخته و یکپارچه می‌شوند.
- تفاوت سازی: مرزها، تفاوت تجلی فضایی، فیزیکی، سطح توسعه اقتصادی و سیاسی دو کشور را نشان می‌دهند.
- کشمکش: مرزها کانون برخورد دولت‌ها و ملت‌های رقیب و متخاصم مجاور یکدیگرند. وجود تفاوت یا تضاد قومی و فرهنگی، دینی، تصرف خاک، امکانات حمل و نقل و منافع اقتصادی، ادعاها و مانند آن، می‌تواند آتش درگیری و جنگ را در منطقه مرزی میان دو همسایه برافروزد.
- ارتباط: مرزها، کانون ارتباط ملت‌ها و دولت‌ها در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، ارتباطی و غیره با یکدیگرند. این ارتباط به‌صورت رسمی و غیررسمی و در زمینه‌های مختلف برقرار می‌شود. ارتباط رسمی از طریق نقاط مرزی به نام گمرک و ارتباط غیررسمی از منافذ مرزی برقرار می‌شود^[6].

امنیت و ناامنی: منظور از امنیت، ایجاد شرایطی است که فرد بتواند در آن آزادانه رشد کند و هیچ ترسی از عوامل بیرونی حال و آینده نداشته باشد که در چنین شرایطی، ارضای نیاز به حفاظت از خود در حال و آینده، نیاز به رهایی از وحشت و اضطراب، تامین جانی و عدم محرومیت از نیازهای اساسی برای فرد ایجاد امنیت می‌کند^[7]. مفهوم امنیت به آرامش، قرار و تعادل عناصر ساختاری و کارکردی سیستم تامین‌کننده نیازهای انسان مربوط می‌شود. زمانی که خلل در سیستم و تعادل آن پدید آید، روند تامین نیازها دچار اختلال و چالش می‌شود و تهدید و آسیب از طریق نقصان یا فقدان تامین نیازها شکل می‌گیرد. به دنبال آن مفهوم امنیت از طریق فقدان آن یعنی ناامنی که معرف خلل در روند تامین نیازها است، پدید می‌آید. بنابراین امنیت وجوه مختلفی دارد؛ هم می‌توان آن را «حالت» و «شرایط» و هم «ساز و کار» و «تدابیر لازم» دانست. ولی واقعیت این است که امنیت مفهومی است که همه اینها را در بر می‌گیرد. یعنی نیاز اساسی انسان است که محصول ساز و کاری مرکب از عناصر ساختاری با کارکردهای هماهنگ است که از طریق اتخاذ تدابیر لازم و مدیریت بهینه پدید می‌آید^[3]. در مجموع، امنیت عبارت است از حفظ تعادل کارکردی

نقش تاریخ استعمار در ناامنی‌های مرزی منطقه شاخ آفریقا

نقش استعمار در ناامنی‌های مرزی اتیوپی و اریتره: دلایل مختلفی برای وقوع ناامنی و منازعات مرزی اتیوپی و اریتره ذکر شده است اما یکی از مهم‌ترین آنها، دلایل تاریخی و مربوط به اقدامات استعماری به‌عنوان عامل زمینه‌ساز و ریشه‌ای است. اریتره استعماری شکل گرفته است و محصول استعمار ایتالیا به حساب می‌آید^[19]. از نظر تاریخی، اریتره بخشی از اتیوپی بود. در سال ۱۹۵۲ میلادی با برگزاری همه‌پرسی سازمان ملل متحد، اتیوپی به فدراسیون تبدیل شد. پس از آن، از سال ۱۹۶۰ میلادی به مدت سه دهه مبارزه جدایی‌طلبانه در محدوده سرزمینی که اکنون اریتره نامیده می‌شود، ادامه یافت تا اینکه در سال ۱۹۹۳ میلادی، اریتره از اتیوپی جدا شد^[20]. پس از استقلال اریتره، دو کشور در صدد برآمدن تا روابط دوجانبه خصوصاً در امور اقتصادی و تجاری را توسعه دهند و به حل و فصل اختلافات سیاسی و امنیتی خود بپردازند. در این چارچوب مساله مرز مورد اختلاف دو کشور همچنان مسکوت بود و تفسیرها و برداشت‌های مختلفی درباره مالکیت شهروندان بر این مناطق ایجاد شد. در سال‌های منتهی به جنگ، دو کشور ادعاهای متناقضی درباره حاکمیت بر منطقه مرزی مشترک خود مطرح کردند و مانورهای نظامی تحریک‌آمیز به تشدید تنش‌ها انجامید و در ماه می ۱۹۹۸ میلادی جنگ آغاز شد^[21]. مرز اتیوپی و اریتره از طریق معاهدات امضاشده ایتالیا و سلطنت سابق اتیوپی در دهه ۱۹۰۰ میلادی تعیین و نقشه‌های اصلی به سه زبان (آمهاری، ایتالیایی و انگلیسی) نوشته شده بود. تغییر در ترجمه‌ها نقطه اصلی مشاجره بر سر مرز شد. هنگام ترجمه به زبان انگلیسی، نقشه‌های نوشته‌شده به زبان ایتالیایی و آمهاری، واژه‌های متفاوتی برای اشکال و ویژگی‌های یکسان استفاده کرده بودند. این تفاوت‌ها باعث ایجاد سردرگمی بر سر نشانه‌گذاری‌های مرز فیزیکی شد^[10]. ابهام بر سر محل دقیق طول مرز، برجسته‌ترین عامل برای وقوع منازعه اتیوپی و اریتره عنوان می‌شود. این منطقه امتداد طولانی نسبتاً خشک، غیر حاصلخیز و جمعیت کم پراکنده، با محدودیت زیرساخت‌ها، خدمات اساسی و حضور دولت است. در این مرز به‌جز چند نقطه ثابت برای عبور، هیچ نشانه مرزی فیزیکی وجود ندارد و مردم برای چرای رمه‌های خود، تجارت و یا در پی اشتغال از آن عبور می‌کنند. در واقع، این مرز هرگز نشانه‌گذاری نشده بود. اریتره و اتیوپی از ابهامات در معاهدات استعماری سال‌های ۱۹۰۰، ۱۹۰۲ و ۱۹۰۸ میلادی تفاسیر متفاوت داشتند و مرز در منطقه بی‌طرفی قرار گرفته بود که دو کشور بر سر نفوذ به آن رقابت داشتند^[21]. بخش‌های زیادی از مرز اریتره و اتیوپی به‌صورت قطعی با رودخانه‌ها و شاخه‌های فرعی آن تعریف شده است. معاهدات ایتالیا و اتیوپی، بخش شرقی مرز را به طول ۶۰ کیلومتر (۳۷ مایلی) از ساحل و به موازات مرز جیبوتی تعیین کرد. اختلافات مرزی مربوط به روستاهای کوچکی در شهر بادمه در غرب و سورنا و زالامبسا در مرکز است. رودخانه تیکزه در امتداد بخش غربی مرز اتیوپی و اریتره جریان دارد و انشعابات آن

استفاده کرد و اریتره نیز جیبوتی را به حمایت از اتیوپی و اقدام علیه اریتره متهم کرد و در پی آن روابط جیبوتی با اریتره قطع و تنش‌های مرزی دو کشور آغاز شد^[14]. تا سال ۲۰۰۸ میلادی بدبینی‌های دو کشور نسبت به هم ادامه داشت، اما تنش جدی رخ نداد. ریشه این بدبینی و تنش‌ها مانند اختلافات مرزی اریتره و اتیوپی این بود که اریتره ادعا می‌کرد که قلمرو شمالی جیبوتی بر اساس نقشه‌های استعماری ایتالیا توسعه ارضی پیدا کرده است^[15]. تنش‌ها در سال ۲۰۰۸ به نزاع و ناامنی خشونت‌آمیز مرزی تبدیل شد. در آوریل این سال، اریتره اقدام به ساخت مقر نظامی در روستای رأس دومیرا در منطقه مرزی دو کشور کرد. جیبوتی این اقدام را توسعه ارضی اریتره و تجاوز به قلمرو خود اعلام کرد اما اریتره آن را نپذیرفت. در ۲۴ آوریل نشست دوجانبه دو کشور برای بازبینی نقشه مرزی موفقیت‌آمیز نبود و جیبوتی اقدام به استقرار نظامیان در مرز دو کشور کرد. با موثر واقع‌نشدن تلاش‌های بین‌المللی برای رفع تنش‌ها، در ۱۰ ژوئن تنش‌ها به جنگ مرزی تبدیل شد و طی آن ۳۵ نظامی جیبوتی کشته و شماری نیز زخمی شدند^[16].

ناامنی‌ها در مناطق مرزی سومالی و کنیا: سومالی در شرق با کنیا مرز مشترک دارد. اکثریت جمعیت ساکن در منطقه مرزی سومالی و کنیا، روستایی هستند. در سومالی حدود نیمی از جمعیت کشاورز در طول رودخانه جوبا سکونت دارند. گله‌داران و کشاورزان گله‌دار حدود ۳۰٪ جمعیت مناطق مرزی سومالی را تشکیل می‌دهند. ۲۰٪ جمعیت باقی‌مانده، ساکن شهرهای کوچک در طول رودخانه جوبا هستند. شهر بندری کیسمایو بزرگ‌ترین شهر منطقه مرزی سمت سومالی است و سایر شهرهای این بخش شامل بارد هیر، لوک، پلد هاوا یا بلو هاوا است که در منطقه گدو قرار دارند. در استان شمال شرقی کنیا در منطقه مرزی با سومالی، اکثریت جمعیت، گله‌دار هستند. گاریسا بزرگ‌ترین شهر این منطقه است. ماندرا و واجیر نیز سایر بخش‌های این منطقه هستند. در این منطقه، اردوگاه‌های آوارگان از سومالی نیز قرار دارند. در منطقه مرزی سومالی و کنیا، گروه قومی سومالی، گروه غالب است. اما شماری از اعضای سایر گروه‌های قومی خصوصاً در شمال منطقه مرزی کنیا ساکن هستند. بسیاری از این گروه‌ها، از قبیل گاره، گابرا و رندیل از نظر هویت قومی مبهم هستند و نمی‌توان آنها را به‌طور دقیق به گروه‌های قومی سومالی، اورومو یا هر گروه دیگری مربوط دانست^[17]. پس از سقوط دولت زیادبارة و از سال‌های اولیه دهه ۱۹۹۰ میلادی، ناامنی‌ها و درگیری‌های خشونت‌آمیز در منطقه مرزی سومالی و کنیا شدت گرفته است. مهم‌ترین منازعات در این منطقه و شمال شرق کنیا در بخش واجیر در طول سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۹۲ و ۲۰۰۰-۲۰۰۱ میلادی، در گاریسا در سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۸ میلادی و در ماندرا در سال ۲۰۰۴ میلادی رخ داده است^[18]. در منطقه مرزی سمت سرزمین سومالی، عمده ناامنی و درگیری‌ها در بخش‌های ماندرا، ال‌واک، پلد هاوا، منطقه جنوب ال‌واک موسوم به دوبلی است^[17].

خود و محصورماندن در خشکی از سوی اتیوپی می‌داند و اتیوپی نیز اریتره را متهم به تجاوز به خاک خود می‌کند^[22]. صحبت از تاریخ در اریتره و اتیوپی به معنای سخن گفتن از اختلافات ایدئولوژیک است. شمار زیادی از مباحث تاریخی در این زمینه بحث‌برانگیز است. یکی از عبارات ساده اما بسیار مهم که از سه دهه پیش تاکنون در جریان مبارزه برای استقلال اریتره و بعدها در زمان جنگ اتیوپی و اریتره شنیده می‌شد، این بود که "اریتره همیشه بخشی از اتیوپی بوده است". در نقطه مقابل، این جمله است که "اریتره هرگز بخشی از اتیوپی نبوده است" که هیچ اساسی در تاریخ ندارد. ویژگی ایدئولوژیکی این تصور که اریتره بخش طبیعی اتیوپی است، می‌تواند نمای کلی از خشونت در چندین منطقه پادشاهی امروز اریتره و شمال اتیوپی را نشان دهد. در مجموع، از زمان جنگ اتیوپی و اریتره، استدلال‌های تاریخی نقش مهمی در منازعه ایفا کرده‌اند. با گذشت زمان این استدلال‌ها اهمیت بیشتری یافتند، به گونه‌ای که خود جنگ، ریشه تاریخی جدیدی از منازعه شده است^[23].

نقش استعمار در وقوع ناامنی‌ها در مرزهای جیبوتی و اریتره: در ارتباط با ناامنی‌های مرزی اریتره و جیبوتی بر سر رأس جزیره یا روستای رأس دومیرا، اصلی‌ترین دلیل ریشه‌ای را باید در تصمیمات و اقدامات استعماری کشورهای اروپایی در منطقه شاخ آفریقا ذکر کرد.

روستای رأس دومیرا بخشی از سلطان‌نشین سابق راهیتا بوده است. اختلاف و منازعه مرزی اریتره و جیبوتی پس از استقلال اریتره از اتیوپی بر سر بخشی از سلطان‌نشین راهیتا به وجود آمد. این منطقه در حال حاضر جزئی از جیبوتی محسوب می‌شود اما اریتره ادعا می‌کند که با استناد به نقشه‌های استعماری ایتالیا، بخشی از سلطان‌نشین راهیتا متعلق به اریتره است^[24]. مرز اریتره و جیبوتی همان مرز بین مستعمره سابق ایتالیایی اریتره و ساحل سومالی سابق فرانسه است که برای اولین بار پس از بروز اختلاف در سال ۱۸۹۸ میلادی، در سال ۱۹۰۰ با امضای یک پروتکل در ژنوا توسط فرانسه و ایتالیا تعیین شد^[13]. درگیری مرزی ۲۰۰۸ میان اریتره و جیبوتی ریشه در دوران استعمار خصوصاً پروتکل ۱۹۰۰ میلادی منعقدشده میان سومالی‌لند فرانسه و مستعمره ایتالیایی اریتره دارد که مرز را از دورترین نقطه رأس دومیرا در دریای سرخ به سمت غرب در حوضه مجمع‌الجزایر رأس دومیرا مشخص کرده است. این قرارداد، شبه‌جزیره را به دو بخش شمال منطقه ایتالیایی (که بعداً اریتره شد) و جنوب منطقه فرانسوی (که بعداً جیبوتی شد) تقسیم کرد^[25]. به عبارتی، بخش شمال شرق مرز جیبوتی از شمالی‌ترین بخش رأس دومیرا در ساحل دریای سرخ از طریق حوضه در طول شبه‌جزیره برای حدود ۱۵ کیلومتر و سپس در امتداد یک خط مستقیم به سمت جنوب غرب به بیسیدرو در کناره‌های رودخانه ویمای تعریف شده است^[13]. در این موافقت‌نامه استعماری ایتالیا و فرانسه، وضعیت دومیرا در قسمت رأس آن در بخش چپ نامشخص ماند که مقرر شد بعداً تعیین تکلیف شود

به دو بخش مساوی در جنوب شهر بادمه تقسیم می‌شود. یک انشعاب رودخانه به طرف جنوب می‌پیچد و به داخل اتیوپی جریان پیدا می‌کند، شاخه دیگر آن نیز به سمت شمال جریان دارد و به رودخانه مِرب متصل می‌شود. اریتره ادعا می‌کند که در معاهده مرزی اصلی، روی جریان خط مستقیم کشیده شده از رأس انشعاب در رودخانه تِکزه از طریق شهر بادمه از شمال رودخانه مِرب توافق شده است. در مقابل، اتیوپی مدعی است که مرز از انشعاب در طول شاخه به سمت شمال است. مکان‌های مورد ادعای اریتره در بادمه به‌طور مستقیم روی مرز قرار دارند، اما در کنترل این کشور هستند؛ در حالی که مکان‌های مورد ادعای اتیوپی در بادمه نزدیک به ۴/۸ کیلومتر (۳ مایل) در درون مرزهای این کشور و در کنترل آن هستند^[10].

بادمه آینه کوچکی از سردرگمی و آشفتگی در روابط دو کشور بود. قبل از جنگ، اداره بادمه با اتیوپی بود و ساکنان آن نیز در انتخابات این کشور شرکت می‌کردند. اریتره ادعا می‌کرد که معاهدات دوره استعمار به‌وضوح نشان داده‌اند که بادمه متعلق به اریتره است^[21]. به‌طور مشابه، اتیوپی و اریتره بر سر مرز خود در نزدیکی روستاهای سورنا و زالامبسا به‌ویژه با در نظر گرفتن نام شاخه‌های محلی اختلاف نظر دارند. قبایل محلی به زبان‌های مختلفی صحبت می‌کنند؛ بنابراین نام‌های متفاوتی برای انشعابات که بین اتیوپی و اریتره قرار دارند، عنوان می‌کنند. این مساله باعث شده است تا جریان‌هایی که توسط پیمان ۱۹۰۲ به‌عنوان مرز در نظر گرفته شده‌اند، نامشخص باشد. بر اساس دیدگاه حکومت اریتره، سورنا در اریتره و در شمال مرز و زالامبسا در اتیوپی و در جنوب مرز قرار دارد. اتیوپی ادعا می‌کند که هر دو شهر به‌طور مستقیم در مرز واقع شده‌اند. تفاوت دیدگاه بر سر موضوع چند مایلی است، اما نتیجه آن ازدست رفتن بخشی از سرزمین از سوی اریتره است. در شرق، اختلاف بر سر شهر مرزی بور به دلیل عدم توافق بر سر روش‌های اندازه‌گیری فاصله است. در اطراف این شهر، معاهده به‌طور موقت مرزی را "به موازات و در فاصله ۶۰ کیلومتری از ساحل" تعریف و به اجرا گذاشته است که تعریفی مبهم است و مشخص نشده که این ۶۰ کیلومتر چگونه اندازه‌گیری شده است. کشورها با شروع اندازه‌گیری از ۶۰ کیلومتری (۳۷ مایلی) از ساحل اختلاف نظر دارند. تفاوت صرفاً یک مایل است اما بخشی از محدوده سرزمینی برای اریتره از دست می‌رود^[10]. منازعه دو کشور در اطراف شهر بادمه که به سراسر مناطق مرزی گسترش یافت، یک منازعه با اهمیت و ریشه‌دار برای دو کشور بود که هر دو یکدیگر را متهم کردند. اما درگیری مرزی به خودی خود مساله مورد اختلاف نیست بلکه مساله بر سر حاکمیت است. علاوه بر این، رهبران دو کشور، حس وطن‌پرستانه بسیار قوی از خود نشان می‌دهند. به عبارت دیگر، زمینه‌های تاریخی و راهی که اریتره به استقلال رسید و نحوه غلبه بر حکومت منگیستو در اتیوپی از عوامل کلیدی در منازعات امروز دو کشور است. دولت اریتره همواره کشور خود را در معرض تهدید اشغال، نقض استقلال

مرتعی واجیر با تغییر جمعیت قبیله‌ای ناشی از جنگ داخلی سومالی تشدید و منجر به وقوع تنش‌های بومی میان سه قبیله بر سر حقوق استفاده از مراتع و چاه‌های آب شده است [26].

بحث و نتیجه‌گیری

منازعات سرزمینی با حافظه تاریخی که نزاع از آن برمی‌خیزد، همبستگی زیادی دارد. طبیعت ساختاربندهی فرهنگی مناسبات و خاطرات تاریخی در بسیاری از موارد در به‌حرکت‌درآوردن منازعات به‌ویژه منازعات سرزمینی و قومی موثر بوده است. به این صورت که مواجهه‌بودن بحران خصومتی که ریشه در ذهنیت تاریخی دارد، حتی قبل از وقوع رویدادهای مهم، موجب جنگ بین ملت‌ها می‌شود؛ یعنی دشمنی تاریخی به خودی خود عمل خصمانه‌ای است که همزمان با وقوع بحران، موجب برافروخته‌شدن آتش جنگ می‌شود. زمانی که ذهنیت تاریخی خصومت‌آمیز بر طبیعت بحران سایه می‌افکند، خصومت و تنفر بین ملت‌ها با حمایت قاطع افکار عمومی همراه است. خواسته‌های طرفین نامتعارف است و حتی حاضر به مذاکره درباره خواسته‌هایشان نیستند. سعی دارند با استناد به موازین بین‌المللی، رفتار و سیاست‌های خود را موجه جلوه دهند [28].

منطقه شاخ آفریقا در بردارنده چهار کشور سومالی، اتیوپی، اریتره و جیبوتی است. یکی از ویژگی‌های سیاسی در تاریخ تحولات کشورهای این منطقه در سال‌ها و دهه‌های اخیر، مواجهه‌بودن آنها با اختلافات مرزی و سرزمینی و بی‌ثباتی و ناامنی‌های ناشی از آن در مناطق مرزی است. در شاخ آفریقا، یکی از منابع بی‌ثباتی و ناامنی، درگیری‌های مرزی میان اتیوپی و اریتره، جیبوتی و اریتره، و ناامنی ناشی از منازعات اقوام و قبایل در مناطق مرزی سومالی و کنیا بوده است.

اتیوپی و اریتره تا سال ۱۹۹۳ میلادی از سرزمین واحدی برخوردار بودند اما تداوم اختلافات و مطالبه مردم در سرزمینی که امروز اریتره نامیده می‌شود، سبب شد تا در سال ۱۹۹۳ میلادی، اریتره از اتیوپی اعلام استقلال کند. استقلال مردم اریتره از اتیوپی و تشکیل کشور مستقل، پایان بی‌ثباتی‌ها و آغاز صلح و ثبات نبود. مرزبندی میان دو کشور متأثر از عوامل و شرایطی صورت گرفت که زمینه‌ساز وقوع منازعه، بی‌ثباتی و ناامنی در منطقه مرزی دو کشور شد. اتیوپی خود را همچنان مالک بخش‌هایی از اریتره در شهر بادمه و زالامبسا می‌دانست. این ادعا و مخالفت اریتره با بی‌ثباتی و ناامنی مرزی همراه شد که ثمره آن، کشتار هزاران شهروند بی‌گناه و واردآمدن خسارات مادی بود. یکی از علل اصلی وقوع این ناامنی و درگیری مرزی، تاریخ استعماری و تصمیمات و اقدامات استعماری ایتالیا در موضوع معاهدات تعیین مرزها میان اتیوپی و سرزمین کنونی اریتره بود. این معاهدات استعماری با برجا گذاشتن میراثی از ابهام در تعیین دقیق خطوط مرزی، زمینه‌ای برای منازعه دو کشور و بی‌ثباتی و ناامنی در مناطق مرزی دو کشور پس از استقلال کامل اریتره شد که تا سال ۲۰۱۸ میلادی

اما مورد غفلت واقع شد [25]. در سال ۱۹۳۵ میلادی، در توافق دیگری میان فرانسه و ایتالیا بخشی از خاک قلمرو مورد بحث به حکومت ایتالیایی اریتره واگذار شد. این توافق هرگز در فرانسه به تصویب نرسید و ایتالیا در سال ۱۹۳۸ میلادی منکر آن شد و مفاد پروتکل ۱۹۰۰ میلادی همچنان مورد تایید بود [13]. در واقع، اریتره مدعی است که بر اساس قرارداد ۱۹۳۵ میلادی، فرانسه با اعطای جزیره رأس دومیرا به ایتالیا موافقت کرده است اما جیبوتی تاکید دارد که چون این موافقت‌نامه به تصویب مجلس ملی فرانسه نرسیده، بنابراین از اعتبار ساقط است [25]. این سابقه تاریخی و اقدامات استعماری منشاء وقوع ناامنی و ناآرامی مرزی میان جیبوتی و اریتره بوده است.

نقش استعمار در ناامنی در مناطق مرزی سومالی و کنیا: یک ریشه وقوع درگیری و ناامنی در مناطق مرزی کنیا و سومالی در ارتباط با تصمیمات استعماری است. قدمت تنش و درگیری میان کنیا و سومالی به تقسیم خودسرانه و استبدادی قاره آفریقا یا به عبارتی، تصمیمات سال ۱۹۱۴ میلادی قدرت‌های اروپایی باز می‌شود. در این زمان کنیا و سومالی به دو مستعمره متفاوت تقسیم شدند. بخش شمالی در کنترل بریتانیا و جنوب (و بخش بزرگ‌تر) در اختیار ایتالیایی‌ها قرار گرفت. مانند بسیاری از موارد در آفریقا، خطوط مرزی استبدادی و خودسرانه باعث تقسیم مردم و قبایلی شد که از ریشه‌های زبانی و هویتی مشترکی برخوردار بودند. امروز، بخشی از جامعه کنیا در منطقه شمال شرق ریشه خود را به‌عنوان قوم سومالی حفظ کرده‌اند. با این حال، منازعات از زمان‌های گذشته با عنوان منازعه بر سر قلمرو میان قبایل شایع بوده است. منازعات مهمی نیز بر سر کنترل منابع آب، مراتع و سایر منابع محدود داشته‌اند [18].

در کنیا مناطق وسیع، دورافتاده و سرحدی در مرز سومالی، اتیوپی، سودان و اوگاندا در دوره‌های استعماری یا پس از استعمار هرگز به‌طور کامل تحت کنترل دولت قرار نداشته و حاکمیت دولت کنیا در قلمروهای پیرامونی، ضعیف تا عدم حاکمیت بوده است [26]. مناطق مرزی سومالی و کنیا، فقیر و در حاشیه قرار دارند. سطح فقر، بیکاری و عدم توسعه‌یافتگی در مرز دو کشور بسیار زیاد و افزایش جمعیت، سریع است [27]. این موضوع که ناشی از یک معضل تاریخی مزمن یعنی ضعف حاکمیتی حکومت و دولت در مناطق مرزی سومالی و کنیا است، یکی از ریشه‌های ناامنی به حساب می‌آید.

در واجیر، این بخش بین شماری از قبیله‌های قوم سومالی، عمدتاً آجوران، دگودیا و اوگادن تقسیم شده است. مردم آجوران خود را ساکنان "اصلی" در بسیاری از زمین‌های منطقه می‌دانند و از حمایت سیستم استعماری بریتانیا در دسترسی به غرب واجیر بهره‌مند بوده‌اند. از زمان استقلال، آنها با فشار مهاجرت درازمدت و تغییر جمعیتی از سوی همسایگان غربی، به‌ویژه دگودیا روبرو بوده‌اند. این بخش از لحاظ تاریخی تقریباً به‌طور کامل روستایی و محل پرورش دام بوده است. فشارهای مهاجرتی بر زمین‌های

ذهنیتی که ناشی از تضييع يك حق تاريخی و سلب مالکيت سرزمینی از يك ملت يا شهروندان در جوامع شکل می‌گیرد، به واسطه بالابودن حس و تعلق ذاتی انسان‌ها نسبت به مکان و محل زیست خود، سال‌ها و حتی قرن‌ها قابل چشم‌پوشی و کم‌رنگ‌شدن نیست. همین مساله باعث زنده‌ماندن تنش‌ها و تداوم بی‌ثباتی و ناامنی‌ها در مناطق مورد مناقشه و تلاش شهروندان و حکومت‌ها برای رسیدن به حق خود می‌شود. در مجموع، یکی از عوامل مهم در ایجاد بی‌ثباتی و ناامنی در مناطق مرزی میان کشورها عامل تاریخ، ذهنیت تاریخی و اقدامات و تصمیمات استعماری در کشورها و مناطق است که زمانی مستعمره قدرت‌های وقت اروپایی بوده‌اند.

تشکر و قدردانی: نویسنده بر خود لازم می‌داند تا از حمایت‌های دانشگاه تربیت مدرس و مرکز مطالعات آفریقا کمال تشکر و قدردانی را داشته باشد.

تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسنده بیان نشده است.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسنده بیان نشده است.

سهم نویسندگان: میثم میرزائی‌تبار، نگارنده مقدمه/روش‌شناس/پژوهشگر اصلی/نگارنده بحث (۱۰۰٪)

منابع مالی: این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

- 1- Rahnama M. Issues of Asian and African countries. Tehran: University of Tehran, Institute of Social Studies and Research; 1971. p. 16. [Persian]
- 2- Amiri H. Postmodern cultural domination. J Cultural Commun Stud. 2010;3(8):35-59. [Persian]
- 3- Hafez Nia MR. Principles and concepts of geopolitic. Mashhad: Papoli; 2006. pp. 107-325. [Persian]
- 4- Naghibzadeh A. The history of diplomacy and international relation from westphalia to today. Tehran: Ghumes; 2019. p. 120. [Persian]
- 5- Mirheydar D. The foundations of political geography. Tehran: Samat; 2012. p. 161. [Persian]
- 6- Hafez Nia MR. The preincipals of sociopolitical studies. 1st Volume. Qom: Kamalolmolk; 1999. p. 191. [Persian]
- 7- Rezaeian A. Management of organizational behavior (concepts, theortes and applications). Tehran: Tehran University Publication; 2000. pp. 42-327 [Persian]
- 8- Amir-Ahmadian B. The Horn of Africa and national security of Iran. Afr Stud. 2003;7(6):39-84. [Persian]
- 9- Hassig SM, Abdul-Latif Z. Somalia. New York: Marshall Cavendish; 2008. p. 7.
- 10- Marine Corps Intelligence Activity. Ethiopia country handbook. United States: Marine Corps Intelligence Activity; 2014. pp. 6-8.
- 11- Gillespie CA. Ethiopia (modern world nations series). New York: Infobase Publishing; 2009.
- 12- International Crisis Group. Beyond the fragile peace between Ethiopia and Eritrea: Averting new war [Report]. Brussels: International Crisis Group (ICG); 2008. Report No.: 141.
- 13- Mesfin B. The Eritrea-Djibouti border dispute [Report]. Pretoria: Institute for Security Studies; 2008. pp. 2-6.

ادامه داشته است.

در همین ارتباط، اریتره در سمت جنوب خود در همسایگی کشور کم‌وسعت جیبوتی قرار دارد. روابط دو کشور پس از درگیری مرزی اریتره و اتیوپی و مطرح‌شدن استفاده اتیوپی از خاک جیبوتی برای حمله به اریتره به سردی گرایید و از سال ۲۰۰۸ میلادی نیز با اقدام اریتره در ساخت مقر نظامی در روستای مرزی رأس دومیرا که جیبوتی آن را متعلق به خود می‌داند، تنش‌ها و ناامنی‌های مرزی شدت گرفت. یک ریشه اصلی این منازعه و بی‌ثباتی مرزی به تصمیمات و اقدامات استعماری کشورهای اروپایی استعمارگر یعنی ایتالیا و فرانسه برمی‌گردد که با ایجاد مرزبندی مبهم و غیردقیق، اختلافات و ناامنی مرزی را برای اریتره و جیبوتی به میراث گذاشتند. مقامات اریتره‌ای معتقدند که حکومت استعماری فرانسه رأس دومیرا را به ایتالیا اعطا کرده است و در حال حاضر در محدوده حاکمیتی اریتره قرار می‌گیرد؛ این در حالی است که جیبوتی موضوع را نپذیرفته و اعلام کرده است که موافقت‌نامه فرانسه و ایتالیا برای اعطای رأس دومیرا به‌دلیل عدم تصویب در مجلس فرانسه، فاقد اعتبار است.

در مناطق مرزی سومالی و کنیا نیز ناامنی‌ها و بی‌ثباتی‌ها به‌دلیل وقوع درگیری و منازعات میان اقوام و قبایل گله‌دار و کشاورز در دو سوی مرز است. یکی از دلایل این تنش‌ها در ظاهر به موضوع رقابت بر سر منابع آب و چراگاه برمی‌گردد اما در بطن و ریشه این درگیری و ناامنی‌ها، عامل تاریخ و پیشینه تحولات این منطقه و نقش کشورهای استعمارگر دیده می‌شود. بریتانیا و ایتالیا در ایامی که کنیا و سومالی را به‌عنوان دو مستعمره خود قرار دادند، با تصمیمات و اقدامات استعماری خودسرانه و بدون درنظرگرفتن عناصر هویتی قومی و زبانی، مردم و قبایل را در دو سوی مرز تقسیم کردند و همین عامل سبب طرح ادعاهای بعدی و منازعه قبایل با هویت مشترک، بر سر منابع و به تبع آن، ایجاد ناامنی در مناطق مرزی شده است.

بررسی شواهد در زمینه منازعات و ناامنی‌های مرزی میان کشورها در منطقه شاخ آفریقا نشان می‌دهد که بی‌ثباتی‌های ناشی از این پدیده، معلول عوامل مختلفی است؛ اما در ریشه‌یابی علل، نقش تحولات و ادعاهای تاریخی ناشی از اقدامات و تصمیمات کشورهای استعمارگر اروپایی در مرزبندی‌های استبدادی و خودسرانه برای تسهیل در اعمال حاکمیت خود بر مستعمره‌های آفریقایی، قابل توجه است. اقدامات استعماری در شاخ آفریقا، مرزبندی‌های ناعادلانه و غیردقیقی را شکل داده که تحولات و ذهنیت تاریخی ناشی از آن در میان مردم و مقامات کشورها، باعث خلق ادعاها و تلاش‌ها برای احقاق حق و حقوق سرزمینی در اتیوپی، اریتره، جیبوتی و سومالی به‌عنوان چهار کشور تشکیل‌دهنده شاخ آفریقا شده است. این موضوع از آنجایی که هر دو طرف خود را صاحب حق دانسته و حاضر به کوتاه‌آمدن در مقابل تضييع حق خود نیستند، زمینه‌ساز رقابت، تنش و ایجاد ناامنی در مناطق مرزی کشورها شده و می‌شود. موضوع تاریخ و

(ICG); 2003. Report No.: 68.

22- Tesfamichael M. The causes of return to conflict and the geopolitical dynamics in the Horn of Africa: The Eritrean-Ethiopian border conflict [Dissertation]. London: University of London; 2011.

23- Smidt WGC. History, historical arguments and the Ethio-Eritrean conflict: between xenophobic approaches and an ideology of unity. *Stichproben*. 2012;12(22):104-9.

24- Kornprobst M. The management of border disputes in African regional subsystems: Comparing west Africa and the Horn of Africa. *J Mod Afr Stud*. 2002;40(3):369-93.

25- Wolfenbarger S, Drake J, Ashcroft E. Monitoring border conflict with satellite imagery: Djibouti and Eritrea-2008. Washington: American Association for the Advancement of Science (AAAS); 2015. p. 2.

26- Menkhaus K. The rise of a mediated state in northern Kenya: The Wajir story and its implications for state-building. *Afr Focus*. 2008;21(2):24-5.

27- Namasaka M. Addressing Kenya-Somalia conflict and counter terrorism strategies, Africa at LSE blog [Internet]. London: London School of Economics and Political Science (LSE); 2015 [Cited 2019 Jan 17]. Available from: <http://palfoundation.org/addressing-kenya-somalia-conflict-and-counter-terrorism-strategies/>

28- Valigholizadeh A. Pattern of recognizing geopolitical crises (with emphasis on Karabakh crisis). Tehran: Institute for Strategic Studies; 2016. pp. 57-8. [Persian]

14- Marine Corps Intelligence Activity. Djibouti country handbook: A field-ready reference publication. United States: Marine Corps Intelligence Activity; 2002. p. 45.

15- Gidey TA. Ethiopian-Eritrean conflict: Security implications for the Horn of Africa. Carlisle: Army War College (U.S.); 2012. p. 17.

16- Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIK). Conflict barometer 2008, Crises-Wars-Coups d'E'tat Negotiations-Mediations-Peace Settlements. No.17. Heidelberg: HIK; 2009. p. 34. [German]

17- Menkhaus K. Kenya-Somalia border conflict analysis. Washington: United States Agency for International Development (USAID); 2005. pp. 5-42.

18- Cechvala S. Rainfall & migration: Somali-Kenyan conflict [Internet]. Unknown City: Mandala Projects; 2011 [Cited 2019 Jan 17] Available from: <http://mandalaproyects.com/ice/ice-cases/somalia-rainfall.htm>

19- Bereketeb R. The complex roots of the second Eritrea-Ethiopia war: Re-examining the causes. *Afr J Int Aff*. 2010;13;22-3.

20- Geda A. Does conflict explain Ethiopia's backwardness? Yes! and significantly [Internet]. Unknown City: MOAM.INFO; 2004 [Cited 2019 Jan 17]. Available from: https://moam.info/does-conflict-explain-ethiopias-backwardness-yes_5bb6b3dc097c4723318b46c7.html

21- International Crisis Group. Ethiopia and Eritrea: War or peace? [Report] Brussels: International Crisis Group